

Мартин Ольга Максимівна,

к.е.н., доц., доцент кафедри права та менеджменту у сфері цивільного захисту,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,

Босак Христина Зіновіївна,

к.ю.н, старший слідчий Управління Національної поліції
у Львівській області,

Прокопшин Оксана Степанівна,

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА

Проблема національної безпеки України має важливе значення в контексті загальноцивілізаційного розвитку країни та її інтеграції до світового співтовариства. В Законі України «Про основи національної безпеки України» вказується, що «національна безпека України – це захищеність життєво важливих інтересів людини, громадянина, суспільства та держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, сучасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам» [1].¹ Цей Закон визначає інформаційну безпеку важливою складовою національної безпеки. Важливість інформаційної безпеки пояснюється тим, що, по-перше, національні інтереси, загрози їм, управління цими загрозами реалізуються тільки через інформаційну сферу; по-друге, людина та її права, інформація та інформаційні системи та права на них – це основні об'єкти не тільки національної безпеки в інформаційній сфері, але й основні елементи всіх об'єктів безпеки в усіх галузях; по-третє, інформаційна складова є притаманною будь-якій сфері життєдіяльності суспільства.

---

¹ Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] : Закон України № 964-IV від 19.06.2003 р. – Режим доступу // [http : // www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15](http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15).

Крім інформаційної безпеки національна безпека держави включає інші складові: економічну, політичну, військову, екологічну і інтелектуальну безпеку» [с. 161].² На наш погляд, основними складовими національної безпеки є економічна, політична, військова, екологічна, духовно-моральна, інформаційна, пожежна та техногенна безпека (рис. 1).

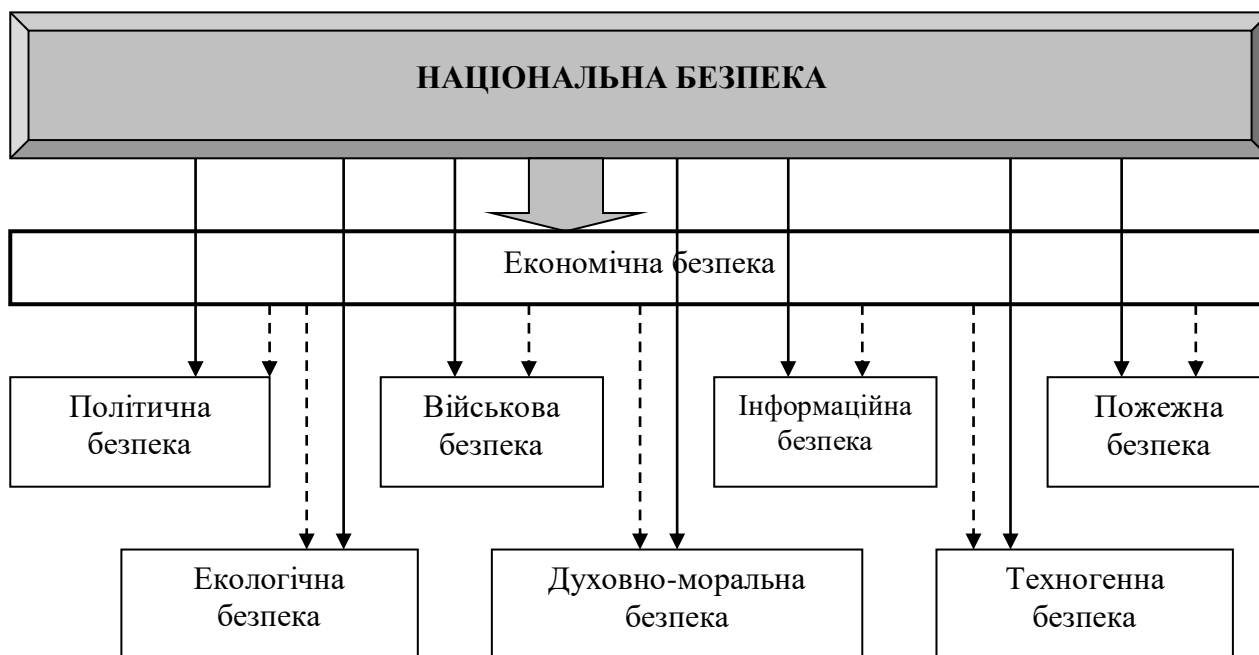

Рис. 1. Структура національної безпеки [с.]

Економічна безпека держави, під якою розуміють «такий стан ресурсного потенціалу, виробничих потужностей та рівня розвитку системи національного господарства, а також фінансової стабільності та інвестиційної привабливості економіки країни, який дозволяє вільний розвиток ринкових відносин у країні та гарантує підприємницькі можливості для усіх учасників фінансово-господарських процесів, належний рівень життя населення та конкурентні переваги держави на міжнародній економічній арені» [с. 161-162],³ є визначальною складовою національної безпеки України, її системоутворювальним чинником, фундаментом та матеріальною основою.

² [Дудченко Н.В.](#) Роль та місце економічної безпеки банківських установ у системі національної безпеки держави / Н.В. Дудченко // [Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки.](#) - 2013. - Вип. 33(2). - С. 161-167.

³ [Дудченко Н.В.](#) Роль та місце економічної безпеки банківських установ у системі національної безпеки держави / Н.В. Дудченко // [Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки.](#) - 2013. - Вип. 33(2). - С. 161-167.

Економічна безпека визначально впливає і визначає всі складові національної безпеки – екологічну, інформаційну, політичну, військову, духовно-моральну, пожежну та техногенну безпеку, а відповідно на стан національної безпеки країни в цілому. Такий підхід є концептуальним, оскільки національна безпека, у першу чергу, пов'язана з оцінкою життєздатності економіки, її міцності при можливих внутрішніх і зовнішніх загрозах.

Об'єктами національної безпеки та її складових, зокрема інформаційної безпеки є людина, суспільство та держава. В контексті інформаційної безпеки в економічній літературі виділяють три групи національних інтересів:

1) інтереси людини – реалізація прав і свобод людини і громадянина стосовно одержання, використання, поширення, зберігання інформації; забезпечення права людини на захист від маніпуляції індивідуальною свідомістю; захист права інтелектуальної власності тощо;

2) інтереси суспільства – побудова інформаційного суспільства; забезпечення плюралізму засобів масової інформації; захист від маніпуляції масовою свідомістю; розвиток духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу українського народу, зміцнення психічного здоров'я нації

3) інтереси держави – забезпечення інформаційного суверенітету; унеможливлення монополізації інформаційного простору; іноземними компаніями або транснаціональними корпораціями; створення конкурентоспроможних інформаційних технологій та технологій зв'язку; збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу; інтеграція України в європейський інформаційний простір; боротьба з інформаційною злочинністю тощо [2, с. 79–80].⁴

Інформаційна безпека розглядається через призму різноманітних аспектів функціонування людського суспільства: соціального, політичного, оборонного, економічного, науково-технічного тощо. Тому поняття «інформаційна безпека» не може бути однозначно трактована в науковій літературі. Наведемо

---

⁴ Ліпкан В.А. Інформаційна безпека України в умовах Євроінтеграції : навчальний посібник / В.А. Ліпкан, Ю.Є. Максименко. – К.: КТН, 2006. – 279 с.

найбільш поширені точки зору, які зустрічаються наукових вітчизняних та зарубіжних джерелах.

1. Інформаційна безпека як стан захищеності інформаційного простору. На думку О.М. Кісілевич-Чорнойван, інформаційна безпека – це «стан та умови захищеності інформаційного середовища суспільства, держави та особи, які забезпечують його формування, використання та розвиток в інтересах об'єктів інформаційної безпеки, включених у це середовище, і за яких не допускається (чи мінімізується) завдання шкоди їхнім інтересам через незаконні дії з інформаційними ресурсами та через негативний інформаційний вплив та негативні наслідки функціонування інформаційних технологій» [2, с. 14].⁵

2. Інформаційна безпека як стан захищеності суспільства, особи і держави. Так, Б. Кормич звертає увагу на те, що інформаційна безпека – це стан захищеності встановлених законодавством норм та параметрів інформаційних процесів та відносин, що забезпечують необхідні умови існування людини, суспільства і держави як суб'єктів цих процесів та відносин [4, с. 92].⁶

3. Інформаційна безпека як захищеність інтересів. Зокрема, М.М. Присяжнюк і Я.І. Белошевич вважають: «Інформаційна безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване поширення, використання, порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації» [5, с. 44].⁷

---

1. ⁵ [Кісілевич-Чорнойван О.М.](#) Інформаційна безпека та міжнародна інформаційна безпека: проблема визначення понять / О.М. Кісілевич-Чорнойван // [Юриспруденція: теорія і практика](#). – 2009. – № 8. – С. 11-18.

⁶ Кормич Б.А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України: дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 / Одес. націон. юрид. акад. – О., 2004. – 427 с.

⁷ [Присяжнюк М. М.](#) Інформаційна безпека України в сучасних умовах / М.М. Присяжнюк, Я.І. Белошевич // [Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки](#). – 2013. – Вип. 30. – С. 42-46.

4. Безпека як специфічна діяльність. Такий функціональний підхід до розуміння інформаційної безпеки відстоює В.А. Ліпкан [с. 104].⁸ Він акцентує на певному рівні захищеності людини, держави і суспільства, звертає увагу на ймовірні небезпеки і загрози, визначає специфічну діяльність людей, суспільства, держави і світового співтовариства народів по створенню системи забезпечення інформаційної безпеки.

Наявність в економічній літературі різних підходів до інформаційної безпеки свідчить про те, що, інформаційна безпека, по-перше, є багатоаспектною і багатовимірною, по-друге, стосується всіх сфер суспільного життя, по-третє, пов'язана з урізноманітненням і збільшенням кількості потенційних загроз і дестабілізуючих чинників.

Оскільки інформаційна складова є притаманною будь-якій сфері життєдіяльності суспільства, то у цьому контексті реальною сучасною проблемою у системі пожежної безпеки в Україні є проблема зменшення невизначеності, яка обумовлена відсутністю сформованого інституційного середовища сфері пожежної безпеки, в першу чергу інституту статистики. Наслідком відсутності повноцінного сформованого інституту статистики є наявність неповної і недостатньо достовірної інформації про пожежі та їх наслідки, відсутність інформації про фінансово-економічні показники діяльності системи пожежної безпеки.

В Україні до невирішених проблем гарантування інформаційної безпеки, які потребують нагального вирішення, віднесемо: недосконалість інформаційної політики та політики інформаційної безпеки держави; недосконалість нормативно-правової бази в сфері інформаційних відносин та інформаційної безпеки; недостатня розвиненість інформаційної інфраструктури держави; введення іноземними державами обмежень по відношенню до України щодо розповсюдження інформації та отримання нових інформаційних

---

⁸ 9. Ліпкан В.А. Національна безпека : навч. посіб. / В.А. Ліпкан. – К.: 2009. – 576 с.

технологій; протиправна діяльність посадових осіб, різних формувань та груп у сфері інформаційних інтересів громадян та держави; недосконалість державної системи забезпечення інформаційної безпеки; можливість виникнення непередбачених ситуацій у системах та процесах, що базуються на використанні інформаційних технологій [4, с. 73].⁹

Отже, інформаційна безпека є багатоаспектною категорією, оскільки, по-перше, стосується інтересів кожної людини, держави і суспільства в цілому; по-друге, є невід'ємною складовою кожної сфери забезпечення національної безпеки; по-третє, її значення зростає із посиленням динаміки виникнення загроз національній безпеці.

Література

1. Боднар І.Р. Інформаційна безпека як основа національної безпеки / І. Р. Боднар // *Mechanism of Economic Regulation*. – 2014. – № 1. – С. 68-75.
2. Дудченко Н.В. Роль та місце економічної безпеки банківських установ у системі національної безпеки держави / Н.В. Дудченко // *Збірник наукових праць ЧДТУ. Сер. : Економічні науки*. – 2013. – Вип. 33(2). – С. 161-167.
3. Кісілевич-Чорнойван О.М. Інформаційна безпека та міжнародна інформаційна безпека: проблема визначення понять / О.М. Кісілевич-Чорнойван // *Юриспруденція: теорія і практика*. – 2009. – № 8. – С. 11-18.
4. Кормич Б.А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України: дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 / Одес. націон. юрид. акад. – О., 2004. – 427 с.
5. Ліпкан В.А. Інформаційна безпека України в умовах Євроінтеграції : навчальний посібник / В.А. Ліпкан, Ю.Є. Максименко. – К.: КТН, 2006. – 279 с.
- 6.
7. Присяжнюк М. М. Інформаційна безпека України в сучасних умовах / М.М. Присяжнюк, Я.І. Белошевич // *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. – 2013. – Вип. 30. – С. 42-46.
8. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] : Закон України № 964-IV від 19.06.2003 р. – Режим доступу // [http : // www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15](http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15).

---

⁹ [Боднар І.Р.](#) Інформаційна безпека як основа національної безпеки / І. Р. Боднар // [Mechanism of Economic Regulation](#). – 2014. – № 1. – С. 68-75.

Старший слідчий Управління Національної поліції у Львівській області,
Прокопишин Оксана Степанівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та
оподаткування Львівського національного аграрного університету
"Інформаційна безпека в системі безпеки суспільства"